

ходале су као на ревији”, „весели и срећни”). У поредбеној изјави да је „београдско небо тих дана попримало сјај женских очију пре него што би напрасно бризнуле у плач” запажа се, међутим, знатно виспреније, сугестивније и одмереније језичко-стилско решење.

Заснивајући роман на реалистичком проседеу импрегнираном ониричким елементима, дескриптивним путописним пасажима о јужној Италији, Даблину и Амстердаму, као и евоцирањем Павићевих дела, мисли Црњанског да човек иде у сусрет смрти и атмосфере Џојсових *Даблинаца*, Лигуори је, уколико се занемаре поменуте мањкавости, створио солидан роман-првенац проткан успешним хуморним сегментима (попут оних који казују о учењу српског језика) и, што је значајније, изразито оштроумним и драгоценим увидима произашлим из једног имаголошког погледа на два европска града, истовремено и блиска и различита.

Виолетта МИТРОВИЋ

ВАСКО ПОПА У ГОСТИМА

Зорица Ђерговић Јоксимовић, *Певања Вука и Вране*, Геопоетика, Београд 2016

Истраживање грађе одређене културе ван њене матичне земље трагањем за доступним текстовима у електронским базама представља посебан изазов кад циљ студије није (само) херменеутичко читање књижевног дела већ и настојање да се расветли директан *утицај* једног аутора на другог. Премда је категорија књижевног утицаја у компаратистици данас претежно замењена различитим облицима интертекстуалности, у истраживању Зорице Ђерговић Јоксимовић у центру пажње су управо књижевноисторијски документи који би расветлили везе између енглеског песника Теда Хјуза и нашег Васка Попе у смислу директне апропријације елемената Попине поезике у различитим фазама Хјузовог стваралаштва. Ова теза посебно је смела с обзиром на Хјузову репутацију песника оригиналне сликовности, а у научном смислу представља јединствено истраживање рецепције Попиног специфичног песничког израза ван граница Балкана.

Студија је подељена на низ поглавља, са насловима које чини формални и неформални део, попут „Утицај Попе на Хјуза или О томе како неке ући на уво” или „Шта је изгубљено у преводу или Чији си ти, Васко Попа?”, те је то први знак пријемчивости дела и за ненаучне кругове читалаца, о чему додатно сведочи и то што је објављена у Геопоетици, а не у оквиру научних институција. Ауторкин стил не захтева широко тео-

ријско предзнање с обзиром на детаљна објашњења свих методолошких приступа уз помоћ којих је осветљен значај поетичких сродности у, како ауторка трагом Гија Дебора истиче, „друштву спектакла” које поезију непрестано маргинализује у култури у којој је комодификација императив опстанка. У том смислу је јасна ауторкина намера „да нашој јавности пренесе сазнања до којих је дошла”, подразумевајући да јавност чине сви они који припадају култури у којој је нанета „својеврсна неправда према Васку Попи” занемаривањем утицаја који је имао на енглеску поезију 20. века. Домети Попиних поетских начела су, како ова студија показује, далеко већи но што је то примећено у нашој науци, те се чињеница да је резултате истраживања Зорица Ђерковић Јоксимовић два пута изнела управо на Сусретима култура, који промовишу компаративни и интеркултурални приступ, значајна утолико што показује актуелне тенденције у српској књижевној науци. С обзиром на то да је ауторка англисткиња, *Певања Вука и Вране* посебно су драгоцене и као упоредна анализа превода и рецепције обојице песника у зависности од културних али и политичких околности у Великој Британији и Србији.

У поглављу „Тед Хјуз или Какви смо домаћини” ауторка истиче како је Хјуз код нас доста превођен, али не постоји ниједна одбрањена магистарска или докторска теза у вези са његовом поезијом. Ипак, потребно је било одговорити *кад* и *где* је превођен Хјуз, чија поезија је код нас далеко мање присутна од дела његове супруге, Силвије Плат, која је, како Љиљана Ђурђић истиче у предговору збирке изабраних песама *Рани одласак*, израсла у „суперстара” популарне културе. Зорица Ђерковић Јоксимовић у маниру сваког посвећеног књижевног историчара прави детаљан попис свих извора у којима је могуће наћи Хјузове стихове, те пише: „Најзад, 1966. године Владимир Жуњевић је у крушевачкој Багдали објавио антологију Хјузових песама, под називом *Музика за џајде*. Реч је, заправо, о преводу две Хјузове збирке песама, *Соко на кици* и *Лујеркал*, уз додаток још шест нових песама, објављених у британској периодици.” Изостаје податак о тиражу и доступности збирке, а једноставном претрагом у библиотечким базама Србије јасно је да свега осам градских библиотека поседује примере ове књиге, а, сем Библиотеке Матице српске, једино је крагујевачка у универзитетском граду. Кад је реч о тиражу, он није назначен, али је, с обзиром на доступност, оправдано претпоставити да је он сразмерно мали. Такође, ово је једина самостална публикација, а важно је нагласити да је у питању рана Хјузова поезија, након које следи још 16 збирки. За ову студију најважнија, збирка *Врана: Из живојћа и ђесама Вране*, преведена је искључиво у периодици и никад у целисти, иако постоје различити преводи појединих песама. Као и у случају Силвије Плат, чије сабране песме још увек нису преведене, а избор у *Раном одласку* није, барем не експлицитно, мотивисан ничим сем некритички

репродукованим ставом о већем значају *Аријела* у односу на остатак поезије, ни Тед Хјуз није добио превод критички промишљеног и аргументованог избора из богатог песничког опуса. Стога, чини се да постоји несразмера између оправдане ауторкине критике наше културне заједнице, која је пропустила да уочи значај Попине симболичке концепције Вука за Хјузову Врану и стварне могућности да то примети истраживач чијем је читалачком хоризонту Хјуз још увек недовољно познат. Ова примедба свакако није упућена ауторкином у више наврата истакнутом разочарању у домете наше књижевне науке, већ симптоматичној невидљивости како књижевне периодике, тако и поезије која се, како и ауторка истиче, „објављује у све мањим тиражима”, а још мање преводи, те смо у ситуацији да немамо никакав обједињени превод Хјузове поезије који би мотивисао даља истраживања.

Посебно је значајно поглавље „Шта је изгубљено у преводу или Чији си ти, Васко Попа?”, које аргументовано показује да се енглески песник ослањао на преводе Попине поезије који нису увек прецизни, с обзиром на неподударност између српског и енглеског по питању реченичних структура (инверзије, пре свега), али и због архаичне лексике за коју преводитељка Ен Пенингтон, а потом и Чарлс Симић, нису нашли одговарајуће еквиваленте. Попино ослањање на усмено стваралаштво у Хјузовој поезији преузето је у облику структурне формулативности карактеристичне за бајке, загонетке и друге жанрове. Зорица Ђерговић Јоксимовић детаљно анализира подударности између формалних особина стиха, али проналази и тематско-мотивске сродности које се пре свега огледају у Хјузовом циклусу о Врани чија симболика сеже дубоко у митологију и културну традицију. Хјуз је након открића Васка Попе, Мирослава Холуба, Збигњева Херберта и Јаноша Пилинског у свој поетски израз унео нове особине „не би ли га приближио управо непатвореном универзалном исконском језику мита”, но посебно је, према нашем мишљењу, интересантно то што и Херберт има свој *поейски алиер еџо* у виду једне личности која се понавља, господина Когита. Премда за пољског песника митолошке, архаичне структуре нису толико важне колико за Попу, наслови песама упућују на сличности са Хјузом (нпр. „Врана искушава медије”, „Вранина песма о њој самој”, „Вранина прва лекција” спрам „Господин Когито посматра у огледалу своје лице”, „Господин Когито чита новине” итд.), те би се потенцијално могле анализирати сродности на много ширем плану, додатно продубљујући везе између средњоевропских песника и Хјуза.

Последња два поглавља, „Вук и Врана или Апокалипса пред вратима” и „Вук и Врана или Друштво (спектакла) у малој кутији”, разматрају Попину и Хјузову поетику с аспекта друштвених теорија, од којих су Деборова о друштву спектакла и Бодријарова о симулакруму најзначај-

није. Ауторка препознаје значај обојице песника као „првоборца критике друштва спектакла” и анализира статус њихове поезије у култури која је у капитализму постала можда најдоминантнији облик робе. Са нагласком на Попином циклусу „Мала кутија”, Зорица Ђерговић Јоксимовић посматра митолошку песничку потку не више као циклично време према Елијадеу, већ као „замрзнуто време спектакла” у којем влада тероризам стварности и фетишизација „мале кутије”, била она телевизор као симбол медијски опосредоване стварности или, трагом Бодријара, непостојећи (празни) референцијал у култури која имплодира. У том кључу посматране, сличности између двају песника испостављају се као заједничка осетљивост на пражњење света од стварности, те се Хјузово угледање на старијег песника види и у приступу културном наслеђу чије је могућности злоупотребе у националистичке сврхе Попа препознао, а енглески песник преобразио у савремени мит о „апокалипси пред вратима”. Стога ауторка налази равнотежу између екстремних тврдњи о Хјузовој неумереној апропријацији Попиних језички и тематски оригиналних песничких решења и у славистици непрепознатог дијалога између Вране и Вука, анализирајући њихову поезију са аспеката актуелности и сличног трагања за песничком прасликом која ће очувати митопоетски потенцијал и у времену хиперреалности.

С обзиром на пионирску природу истраживања, ауторка *Певања Вука и Вране* имала је низ препрека техничке природе (доступност грађе и заоставштине, обухватност библиографија) које, уједињене са методолошким потешкоћама, чине ову студију значајном не само због закључака који осветљавају кључне везе међу песницима већ и због плодне сарадње између књижевноисторијског и херменеутичког приступа поезији. Управо зато ова студија је подстицајан пример за све истраживаче које ограничена или изгубљена грађа спречава да историјски прецизно утврде почетну тезу о поетичким сродностима између аутора или дела јер показује како пажљиво и исцрпно читање поезије неретко открива много више него непосредно сведочанство о везама међу песницима. Радозналост књижевног историчара и аналитички приступ поезији Теда Хјуза који још увек у нашој књижевној средини не добија довољно пажње, ни читалачке ни научне, чине *Певања Вука и Вране* значајним полазиштем за даља истраживања рецепције српске поезије 20. века у страним књижевним срединама и отварају пут ка важним увидима у статус српске књижевности ван њених граница.

Дајана МИЛОВАНОВ